

Capítol 10 Les persones i les situacions   Jon Elster¹

La vergonya i el menyspreu és com si fossin trets del “caràcter”, en canvi la culpa i la còlera s’orienten a “l’acció”. Quan es fa una lloança a una persona sovint ens referim a una acció concreta de la mateixa en canvi quan comentem que una persona és orgullosa més aviat en referim a la seva manera de ser.

1. Quan la psicologia popular esdevé falsa.

En aquest primer apartat del capítol, Elster, afirma que la psicologia popular la majoria de vegades és errònia. Fins i tot els científics socials cauen en aquest erro quan es refereixen a “Tipus bons o dolents” sobreestimen la consistència de les conductes de les persones, les quals afirma que sovint actuen d’una manera o d’una altra segons quin sigui el context.

Un exemple molt evident és que els nens i nenes actuen de manera diferent a casa que a l’escola i per això intervencions educatives dels pares a casa no es tradueixen a conductes ajustades a les demandes de l’escola. També s’ha observat aquesta incoherència al realitzar experiments socials com per exemple al observar que hi ha persones que sota la pressió de l’obediència a l’autoritat són capaces de fer conductes de tortura que mai farien en altres contextos. Un altre exemple és el d’aquells individus que es mouen per desigs a curt termini en determinades situacions com ‘menjar, veure, fumar etc. i en canvi són capaços d’un gran esforç a llarg termini pel que fa a la seva professió. O individus que deixen les coses per l’últim moment –procastinar—en un context però no en un altra.

2. El poder de les situacions

Molts exemples mostren com la gent es comporta diferent en diferents situacions i per tant no hi ha consistència entre una disposició interna i una acció. Elster cita els casos extrems com ara els psicòpates o els herois que poden ser més consistents.

(En la nota dóna una definició de la conducta psicopàtica com aquella que fa un excessiu descompte del temps és a dir que el que desitja ho vol al moment. La pregunta és, i això per què passa?)

a) Tots els exemples que dóna es resolen a partir del **poder de la situació**, com a mínim dient que és més important que alguna predisposició del subjecte.

En la pàgina 183 dóna un exemple on algunes persones recullen jueus per evitar que els agafin els nazis, quan algú els hi demana. Podríem suposar que s’explica per l’altruisme d’aquestes persones, o senzillament que una part és l’altruisme però una altra que quan els hi demanen els hi donen la informació sense la qual no ho podrien fer. També podríem suposar que al tenir contacte cara a cara amb una persona que els hi demana, la norma moral d’ajudar als altres es transforma en una norma social que genera vergonya.

b) Les situacions sovint no són més estables que el subjecte. No hi ha un mecanisme general que permeti determinar com la situació influeix en la conducta

Una persona pot comportar-se d’una manera en una determinada situació, però diferent en una situació molt semblant. Una persona pot parlar molt a l’hora de dinar amb col·legues i en canvi xerrar molt poc quan hi ha estrangers. Una parella es poden comportar agressivament mútuament i pensar que l’altra sempre és així, i en la realitat no és així, sinó que passa en el context de la interacció.

---

¹ Explaining Social Behavior, op. cit pàg. 178 l ss.

3. L'espontaneïtat de recórrer a les disposicions

Hi ha dues maneres de fer l'atribució d'una determinada conducta: referint-se a la conducta concreta (Avui s'ha portat malament a classe) o referint-se a la persona (aquest nen és un superactiu).

Elster ens diu que els psicòlegs avui consideren **que la darrera manera de parlar és un error fonamental d'atribució.**

*(Sense negar la **importància de la situació**, aquesta afirmació de Elster és falsa en el sentit que el corrent principal psicologia clínica occidental es fonamenta en MSD, que és una classificació de trastorns psicològics en dos eixos: un que mostra els trets que caracteritzen els trastorns més psiquiàtrics (malalties mentals) i l'altre que diagnostica els trastorns de la personalitat. Aquesta guia és purament de cara la diagnosi i el possible tractament. No té res a veure amb el tema de herència i medi. Tinc la impressió que la diferència causal no està ben esbrinada. És sorprenent que un nom molt semblant pot caracteritzar coses diferents per exemple: Trastorn obsessiu compulsiu (malaltia mental eix 1.) Trastorn obsessiu de la personalitat (Eix 2) Tampoc crec que es pugui donar per amortitzada la teoria de l'atribució clàssica: atribució interna i externa).*

Finalment també explica que hi ha cultures que tendeixen a tenir una visió més generalitzada d'atribució a les disposicions de personalitat i altres a les conductes en situacions concretes.

(El tema és sens dubte difícil com ell mateix ens mostra a l'últim apartat, però no em sembla que es pugui ventilar d'aquesta manera)

4. La rehabilitació de la persona²

Elster considera finalment que els resultats científics han destruït l'essencialisme cru, però també ens diu que aquests resultats tampoc impliquen que la situació sigui l'únic factor per l'explicació de les accions o conductes.³

Des d'aquesta perspectiva, l'explicació de la conducta depèn d'una situació particular, més l'específica relació personal entre la situació i la propensió a la conducta.

---

² En la bibliografia indica que el títol d'aquest apartat es refereix a W. Mischel (2004) *Toward an integrative science of the person*. Annual Review of Psychology, 55 pp 1-22.

³ Al inici del capítol 10, Elster ens avisa que tractarà com a sinònims Acció i Conducta. A parer meu amb això no es guanya res i es perd molt. Una Acció comporta una decisió intencional, en canvi una conducta és sencillamente el que molts sociòlegs en diuen "les pràctiques", que son intencionals però no són decisions.